

Sexualita a poruchy autistického spektra.

Výňatek z rozhovoru, který vedla sexuální asistentka Nina de Vries s gestalt terapeutkou a ředitelkou Institutu pro autismus v Ibbenbüren Ruth Terinde.

Rozhovor se týká sexuální asistence, kterou jednomu z jejích klientů, Adamovi (jméno záměrně změněno) poskytovala Nina de Vries.

Můžete ve stručnosti popsat, jaký je váš vztah k Adamovi?

Adama znám a pracuji s ním od jeho tří let. Odjakživa měl svou vlastní hlavu. Vždy dával jasně najevo, co potřebuje, a uměl se toho jasně domáhat. V určitém okamžiku došlo k přerušení kontaktu. Znovu jsem se s ním setkala až v jeho dospělosti. Přestěhoval se do jiné instituce a vykazoval extrémní agresivitu vůči sobě. A v tu chvíli jsem s ním zase začala pracovat. Abych se k němu mohla vůbec přiblížit, pracovala jsem s metodami Gestalt-terapie, převážně zaměřenými na práci s tělem.

Jak jste přišla na to, že potřebuje sexuální asistenci?

V rámci vlastní terapeutické práce s ním jsem jasně pozorovala, že Adam má také sexuální touhy a potřeby. Částečně protože po mě vyžadoval, abych mu masírovala i břicho a genitálie a chtěl se dotýkat mých řader a strkat mi ruku mezi nohy. Něco takového samozřejmě není součástí mé práce. Zároveň jsem se v té době zabývala problematikou sexuality a postižení, a to nezávisle na Adamovi. Byla jsem v Dánsku, kde byla uzákoněna odpovědnost profesionálů, pracujících s lidmi s postižením podporovat osoby, kterých se tato záležitost týká (jedná se o pasivní sexuální asistenci!). Přála jsem si vytvořit v rámci legislativního rámce tady u nás v Německu možnost pro lidi, jako je Adam, což není nejjednodušší.

Adamova matka je velmi otevřená a tolerantní žena a přála si, aby její syn mohl prožívat sexuální zkušenosti. Vypozorovaly jsme, že mezi jeho agresí a touhou po fyzické intimitě je přímě spojení. Když jsme byli nakupovat nebo šli po ulici, snažil se o fyzický kontakt se ženami, jemně se jich dotýkal. Nechápal, proč to vyvolává tak negativní reakce. Dostali jsme se do takové situace, kdy jsme s ním už nemohli chodit na veřejnost.

Jsem přesvědčená, že jeho agresivita je přímo spojená s neschopností prožívat vlastní sexualitu. Například se začal agresivně projevovat ihned poté, co se neúspěšně pokoušel masturbovat. Lidé s autistickým spektrem nejsou schopní pojmout své vlastní tělo. Nejsou tedy schopní pochopit, co se s nimi děje. A náhlá erekce a vzrušení je může hodně vylekat. Netuší jestli a kdy to zase přejde.

Podle mě má každý sexuálně nenaplněný člověk potenciál pro agresivitu. Jenže my se s tím umíme nějak vyrovnat. Pro Adama neexistoval žádný způsob, jak to řešit, a tak své zoufalství vybíjel (auto) agresivitou. Je schopný částečně komunikovat znakovou řečí, a já jsem mu ukázala znak pro masturbaci. Samozřejmě to není pořádné řešení, protože on sám není schopný položit otázku "a co s tím mám dělat?".

Pak jsme naštěstí v televizi viděli pořad, kde jste mluvila o své práci. Zkontaktovali jsme vás a hned od začátku reagoval Adam velmi pozitivně, i přesto, že nějakou dobu trvalo, než jste s ním přišla do přímého styku. Jako kdyby říkal: wow! Oni pochopili, co potřebuji a teď se o to postarají, berou moje potřeby vážně. Podle mě je tohle jedna z nejdůležitějších věcí, respektovat, že i lidé s postižením mají právo na vyjádření a prožívání vlastní sexuality.

Jaké změny u něj pozorujete od té doby, co jsme s ním začali takto pracovat?

Došlo ke zcela viditelnému zmírnění agresivity. Po sezení s vámi někdy dokonce sedí úplně v klidu, téměř meditativně, na posteli i hodinu a je vidět, že je velmi spokojený. Je daleko uvolněnější a objevil také možnost zavřít se do pokoje a sám si poskytnout intimní zážitek. Objevil způsob, jak masturbovat. Také ale cítím, že mu to zcela nestačí. Potřebuje a vyžaduje také sezení s vámi.

Některým lidem s poruchou autistického spektra naprosto dostačuje naučit se techniku masturbace. Ale u Adama vnímám, že to není dost. On se velmi silně orientuje na ostatní a spojuje si osoby s různými oblastmi svého života. A ta zkušenost, že ho někdo bere vážně a vnímá jako mužskou bytost, přestože v jiných oblastech má velké nedostatky, je pro něj důležitá.

Pracovníci na různých pozicích v rámci institucí se někdy obávají, že lidé s mentálním postižením nebudou schopni po takovýchto zkušenostech rozlišovat, a že budou od osob, které s nimi pracují v běžném, každodenním životě, vyžadovat stejnou sexuální asistenci. Jak to vnímáte vy? Měla jste také tuto obavu?

Já sama jsem tuto obavu neměla, jelikož u lidí s poruchou autistického spektra je naprosto zřejmé a velmi obvyklé, že si spojují určité lidi s určitými aktivitami a toho se také drží. Před setkáním s vámi se snažil o kontakt podobného druhu se mnou a jelikož jsem na tyto snahy nemohla reagovat, byl čím dál agresivnější. Od té doby, co probíhají vaše sezení, mu pokaždé, když se mě pokusí takto dotýkat, mohu navrhnout určitou alternativu. Vnímám to spíš jako způsob, jakým mi sděluje své potřeby. V takových chvílích mu mohu říct, že zase přijdete a on se směje a zjevně z toho má radost.

Při našich společných sezeních a práci s tělem ho nikdy nenapadlo sundávat si kalhoty. Jasně rozlišuje, že to je součást jeho setkávání s vámi a ta jsou zvláštní příležitostí, kterou neočekává každý den. Prohlášení, že bychom takto probouzeli sexualitu, která by se jinak nikdy neprojevila, je podle mě mylné. Dle mého názoru je důležité, aby se profesionální pečovatelé naučili otevřeně mluvit o svých vlastních hranicích.

Jaké vlastnosti by podle vás měl mít člověk, který poskytuje profesionální sexuální asistenci? Proč jste se rozhodla mi v Adamově případě věřit? Nebála jste se, že bych mohla způsobit nějakou škodu?

V zásadě mám pocit že “způsobit škodu” u lidí s postižením ani nejde, ať už se jedná o sexualitu nebo něco jiného, pokud je člověk bezprostřední, má rozvinutou jasně definovanou osobnost a je vědomě odhodlaný dělat svou práci. Je nutné mít jasně definované vlastní hranice a to u vás rozhodně vnímám. Vyzařuje z vás sebedůvěra. Lidé s poruchou autistického spektra potřebují mít pocit, že to, co jim nabízíte, je skutečně upřímné. Oni jsou skuteční a bezprostřední a pracovat s nimi můžete pouze, pokud toto zvládáte. Z vás je cítit, že jste se sama pro sebe jasně rozhodla “tohle zvládnou” a také, že toto rozhodnutí vědomě obnovujete. Podle mě je velmi důležitá sebereflexe a vlastní zkušenost s terapií.

V průběhu našeho prvního telefonického rozhovoru jsem byla poněkud nejistá, ale z vás byla cítit naprostá jistota o tom, co chcete a co nechcete. Odjakživa ve mě zanechávalo veliký dojem, pokud si je někdo jistý tím, co dělá, a přitom nepůsobí strnule, ať už se to týká jakékoli oblasti.

Mohla byste se pár slovy vyjádřit k faktu, že poskytovat takovéto intimní doteky a setkání lidem s poruchou autistického spektra, o kterých se tvrdí, že se lidského kontaktu a doteku obávají, se může zdát rozporuplným?

U lidí s poruchou autistického spektra dochází v důsledku narušení některých mozkových funkcí k přívalu stimulů. Tito lidé nejsou schopni filtrovat vjemy a impulzy, které k nim skrze tělesné smysly přicházejí. Aby se s tímto někdy děsivým stavem vyrovnali, stahují se do ústraní a raději se zabývají předměty a opakujícími se strukturami, jelikož to je pro ně vypočitatelné. Lidské bytosti jsou nevypočitatelné. Takže to není o tom, že by neměli rádi nebo nepotřebovali fyzický kontakt. Jen prostě nevědí, jak ho strukturovat.

Naší prací je strukturovat fyzické doteky tak, aby byly vypočitatelné. Toho nedosáhnete za pět minut. Něco takového se buduje léta. Začínala jsem masáží jedné paže. Potom, po nějaké době, té druhé. Je nutné nechat u nich vyrůstat důvěru v to, že dotek není nebezpečný. Teď už si je schopný masáž vychutnat.

Mnoho lidí s autismem tělesný kontakt potřebuje a touží po něm. Naší prací je najít vhodnou formu, aby ho mohli přijímat a akceptovat.

Děkuji!

Nina H. de Vries